

KENT TURİZM POTANSİYELİNİN MEKÂNSAL DİNAMİKLERİ: BİLECİK ÖRNEĞİ ¹

YL Öğrencisi Aslı Serpen¹, Prof. Dr. Taner Kılıç², Prof. Dr. Mustafa Erkan Fidan³

¹Yüksek Lisans Öğrencisi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Bilecik, Türkiye, aserpen11@gmail.com. ORCID: 0009-0003-8746-0957

²Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Bilecik, Türkiye, tanerkilic@gmail.com. ORCID: 0000-0002-1944-8214

³Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Bilecik, Türkiye, erkanfidan@gmail.com. ORCID: 0000-0002-6777-927X

Özet: Günümüzde şehirler sahip oldukları tarihi, kültürel ve doğal çekicilikleri, ekonomik kalkınmanın bir aracı olarak değerlendirme eğilimindedir. Özellikle kültürel mirasa sahip şehirlerde turizm yerel kalkınmayı destekleyen stratejik bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Bu kapsamda küçük ölçekli kentlerin sahip oldukları potansiyelleri etkin biçimde değerlendirebilmesi için mekânsal planlama ile birlikte bütünleşmiş bir turizm yaklaşımına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu durum kent ölçeğinde turizm faaliyetlerini planlı, sürdürülebilir ve yerel özelliklere duyarlı bir yaklaşımı zorunlu kılmaktadır. Bilecik zengin coğrafi, tarihi ve kültürel değerlerine rağmen turizm açısından hak ettiği düzeyde değerlendirilemediği gözlenmektedir.

Bu çalışma Bilecik kentinin sahip olduğu turizm potansiyelini mekânsal dinamikler çerçevesinde analiz etmeyi ve mevcut kaynakların daha etkili biçimde nasıl değerlendirilebileceğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışma nitel araştırma yöntemi temelinde yarı yapılandırılmış görüşmeler ve yerel gözlemler aracılığıyla elde edilen veriler doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

Araştırma bulguları Bilecik şehir merkezinde turizm potansiyelinin bazı noktalarda yoğunlaştığını göstermektedir. Özellikle Pelitözü Göleti, Şeyh Edebali Külliyesi gibi alanlar turizm açısından öne çıkan ve ziyaretçilerin ilgisini çeken başlıca yerlerdir. Ancak bu mekânsal kümelenmelerin planlı bir turizm rotasıyla desteklenmediği ve stratejik bir yaklaşımla

¹ Bu çalışma Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsünde, Prof. Dr. Taner Kılıç ve Prof. Dr. Mustafa Erkan Fidan danışmanlığında hazırlanan “Bilecik Kent Turizmi: Mevcut Durum Sorunlar ve Çözüm Önerileri” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

bütünleştirilmediği görülmüştür. Ulaşım altyapısındaki yetersizlikler, yönlendirme sistemlerinin eksikliği, sınırlı konaklama olanakları ve tanıtım eksiklikleri gibi bazı yapısal sorunlar, mevcut durumunun potansiyelini yeterince değerlendirilememesine ya da yavaş gelişim göstermesine neden olmaktadır.

Bu bağlamda çalışma Bilecik kentinde mekânsal planlama ile turizm planlamasının bütüncül şekilde ele alınmasını, kentsel turizm rotalarının oluşturulmasını ve fiziksel altyapının güçlendirilmesini önermektedir. Mekânsal faktörlerin göz önünde bulundurulduğu sürdürülebilir bir turizm planlaması Bilecik kentinin coğrafi, tarihi ve kültürel değerlerinin daha geniş kitlelere tanıtılmasına olanak tanıyacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kent Turizmi, Mekânsal Analiz, Bilecik

GİRİŞ

Günümüzde kentler sahip oldukları tarihi, kültürel ve doğal çekicilikleri ekonomik kalkınmanın bir aracı olarak görme eğilimindedir. Canlılığını korumak isteyen kentler geçmişten kalan miras ile günümüz potansiyelini birlikte ele alarak turistik ürünler geliştirmektedir.

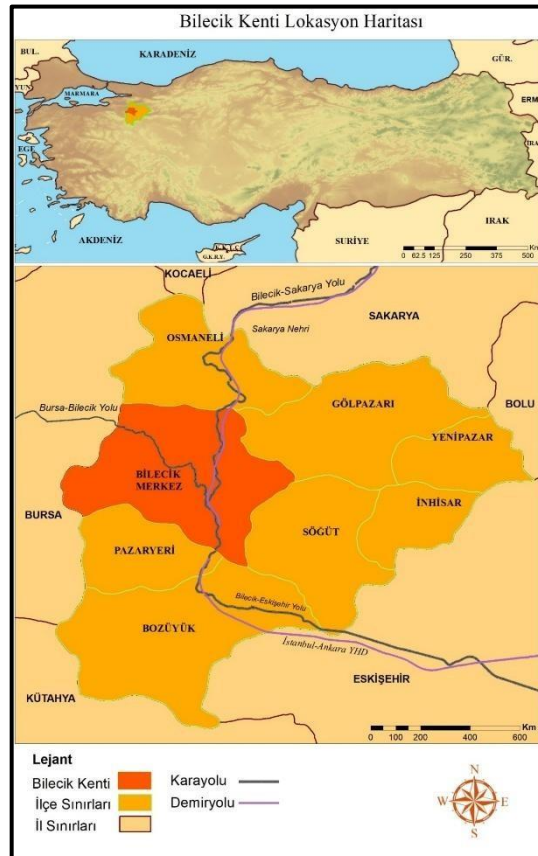
Kent turizmi; modern, tarihi, kültürel ve doğal özellikleri bir arada barındıran kent mekânlarının çeşitli turistik motivasyonlara sahip bireyler tarafından ziyaret edilmesiyle ortaya çıkan bir turizm türüdür (Emekli, 2014).

Kentlerin kültürel miras unsurları, doğal güzellikleri, sanat etkinlikleri ve tarihi dokuları gibi çeşitli deneyim alanları ile ziyaretçilerine keşfetme, öğrenme ve yerinde deneyimleme gibi imkânlar sunarak kişileri güdülemektedir. Bu yönüyle kentler hem yerli hem de yabancı turistler açısından önemli birer çekim merkezi hâline gelmektedir. Turizm ise kentlerin tanıtımında, marka değerlerinin oluşmasında ve uluslararası düzeyde rekabet edebilirliğinde önemli bir rol oynamaktadır. Kent turizmi, tarihi ve kültürel mirasın yanı sıra modern kentsel yaşantının da bir deneyim nesnesi hâline getirmesinden kaynaklı, hem planlı kentsel gelişme hem de sürdürülebilir turizm politikaları açısından önemli bir çalışma alanıdır.

Türkiye’de tarihi derinliği olan şehirlerden biri de “Kuruluş ve Kurtuluşun Şehri” olan Bilecik kentidir. Kent, Marmara Bölgesinin güneydoğusunda bulunur. Marmara, Karadeniz, İç Anadolu ve Ege bölgelerinin kesişim alanında yer alan Bilecik, Bolu, Eskişehir, Kütahya ve Bursa illeri ile çevrilidir (Görsel 1).

Araştırmanın Amacı: Bu çalışma Bilecik kent merkezinin sahip olduğu turizm potansiyelini mekânsal dinamikler çerçevesinde analiz etmeyi ve mevcut kaynakların daha etkili biçimde nasıl değerlendirilebileceğini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Araştırmanın Yöntemi: Çalışma nitel araştırma yöntemi temelinde yarı yapılandırılmış mülakatlar ve yerel gözlemler aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. İlk olarak Bilecik kentinin turist çekim alanları, ulaşım imkânları ve konaklama tesisleri ortaya koyulmuştur. Daha sonrasında mevcut durumu, sorunlarını ve çözüm önerilerini belirlemek amacıyla kurumlardan 25 kişi ile mülakat görüşmeleri yapılmıştır. Bu görüşmeler turizm sektöründe faaliyet gösteren kamu, özel sektör kurumları ve sivil toplum kuruluşları ile yapılmıştır. Görüşmeler gönüllülük esasına dayalı olarak belirlenmiştir. Katılımcı sayısının 25 olmasının nedeni veri doygunluğuna ulaşılmış olduğundan kaynaklıdır. Elde edilen veriler MAXQDA programında içerik analizine tabii tutularak ortak başlıklar altında toplanmış ve kentin turizminin mevcut durumunun “Hiyerarşik Kod-Alt kod Modeli” oluşturulmuştur. Son olarak kentin turizm potansiyelini değerlendirmede karşılaştığı sorunları tespit edilerek çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

Görsel 1: Bilecik Kentinin Lokasyonu.

1. Bilecik Kentinin Çekicilik, Erişim ve Konaklama Özellikleri

1.1. Kentin Çekicilikleri

Turizm sektörünün gelişimi büyük ölçüde bir destinasyonun sahip olduğu doğal, tarihî ve kültürel çekiciliklere bağlıdır (Tuna vd., 2022). Bu tür mekânlar sadece ziyaretçilerin ilgisini çekmekle kalmaz aynı zamanda bir bölgenin kimliğini ve özgünlüğünü yansıtarak destinasyon markalaşmasına katkı sağlamaktadır. Bu alanların korunması, tanıtılması ve sürdürülebilir şekilde yönetilmesi sadece turizmin gelişimini değil aynı zamanda yerel kalkınmayı da desteklemektedir.

1.1.1. Tarihi Çekicilikler

Tarihi yapılar, anıtlar, kaleler, türbeler ve eski yerleşim alanları geçmişten günümüze ulaşan somut mirası temsil etmektedir. Tarihi mekânlar sayesinde ziyaretçiler bir bölgenin kronolojik gelişimini, medeniyet birikimini ve kültürel sürekliliğini deneyimleme imkânı bulmaktadır.

Bilecik kentinin başlıca tarihi çekicilikleri; Eski Bilecik Kent Alanı, Şeyh Edebalı Türbesi, Bala Hatun Türbesi Orhangazi Camii, Saat Kulesi, Bilecik Valiliği Hizmet Binası (Hükümet Konağı), Belediye Hizmet Binası (Eski Rüştüye Mektebi) ve İl Turizm Müdürlüğü Hizmet Binası (Eski Aşevi)'dir.

1.1.2. Kültürel Çekicilikler

Kültürel alanlar, geleneksel mimari dokular, müzeler, el sanatları merkezleri, gastronomi alanları, festivaller ve dini/törenselle mekânları içermektedir (Baykan, 2007). Bu mekânlar yerel halkın yaşam biçimini, inanç sistemlerini ve toplumsal hafızasını yansıtarak ziyaretçilere yerel deneyimler sunmaktadır. Kültürel turizm sürdürülebilir kalkınmanın ve kimlik korumanın en güçlü araçlarından biridir.

Bilecik kentinin başlıca kültürel çekicilikleri; Etnografya Müzesi, Arkeoloji Müzesi, Yaşayan Şehir Müzesi, Tarih Şeridi ve Ertuğrul Gazi'yi Anma Şenlikleridir (URL 1).

1.1.3. Doğal Çekicilikler

Doğal çekicilikler; göller, dağlar, ormanlar, yaylalar, mağaralar ve ekolojik çeşitlilik gibi unsurları kapsamaktadır. Bu tür alanlar özellikle doğa turizmi, ekoturizm ve macera turizmi gibi alternatif turizm türlerinin temelini oluşturmaktadır (Kurt Konakoğlu ve Kurdoğlu, 2020). Ziyaretçilerin fiziksel ve ruhsal yenilenmesine olanak tanımaktadır. Ayrıca sürdürülebilir turizm açısından önemli kaynaklardır.

Bilecik kentinin başlıca doğal çekicilikleri; Edebalı Vadisi, Harmankaya Kanyonu, Abadiye Şelalesi ve Kurşunlu Şelalesi'dir.

1.3. Konaklama

Bilecik kentinde bulunan turizm belgeli ve belediye belgeli konaklama tesisleri (Çizelge 1)' de yer almaktadır. Bu konaklama tesisleri dışında kamusal konaklama tesisleri olarak; Polisevi ve Pelitözü Gölpark Misafirhanesi' de bulunmaktadır. Kentte nitelikli konaklama tesisleri sınırlı sayıda olmasından kaynaklı turistik talebi karşılamada eksiklikler yaşanmaktadır. Kente gelen turistler genel olarak ziyaretlerini gerçekleştirdikten sonra kentin çevresinde bulunan diğer il veya ilçelerde konaklamayı tercih etmektedir. Bu durum kentte daha çok günübirlik ziyaretlerin gerçekleşmesine neden olmaktadır.

Bilecik Kentinde Turizm Belgeli ve Belediye Belgeli Konaklama Tesisleri		
Tesis Türü	Tesis Adı	Yıldız/Belge Durumu
TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Belgeli Konaklama Tesisleri	Suit Modern Bilecik	3 yıldız Güvenli& Sürdürülebilir Turizm Sertifikalı
	Hotel Eronur	3 yıldız Güvenli& Sürdürülebilir Turizm Sertifikalı
	Grand Hotel Belekoma	2 yıldız Güvenli& Sürdürülebilir Turizm Sertifikalı
	New Point Hotel	2 yıldız Güvenli& Sürdürülebilir Turizm Sertifikalı
Belediye Belgeli Konaklama Tesisleri	Beki Hotel	Belediye Belgeli
	Can Apart	
	Grand Hotel Başaran	
	Fidan Pansiyon & Apart	
	Grand Kent Otel	
	Zirvem Apart Otel	
Uğurcan Pansiyon		

Çizelge 1: Bilecik Kentinde Turizm Belgeli ve Belediye Belgeli Konaklama Tesisleri

1. Bilecik Kentinin Mevcut Durumunun MAXQDA Analizi

MAXQDA Analiz programı; Mülakatlar, odak grup görüşmeleri, gözlem, açık uçlu anketler ile toplanmış verilerin analiz edilmesinde kullanılmaktadır. Bu analiz programı konular ya da

kavramları kodlayarak sınıflandırmaya aynı zamanda kodları gruplandırarak üst temalar oluşturmaya yardımcı olan nitel, nicel ve karma yöntem araştırmalar için geliştirilmiş bir programdır (URL 3). Bilecik'te 25 kişi ile gerçekleştirilen derinlemesine mülakatlar, MAXQDA yazılımı aracılığıyla tematik analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular (Görsel 3)'de kavram haritası şeklinde gösterilmektedir.

Araştırma sonucunda tarihi çekicilikleri hakkında; 18 görüşmeci Bilecik kentinin tarihi mirasını olumlu görüşlerde bulunur iken kentin marka ve imajı için önemli avantaj sağladığını belirtmiştir. 4 görüşmeci ise bu avantajların turizmde iyi değerlendirilemediğini hala daha etkili bir imaj kimliğinin oluşturulmadığını dile getirmiştir. 3 görüşmeci ise bu konuda görüşlerini belirtmek istememiştir. Bu durum tarihi değerlerin kente bir potansiyel kattığının farkında olunsa bu potansiyeli değerlendirme bir sıkıntı olduğunu düşündürmektedir.

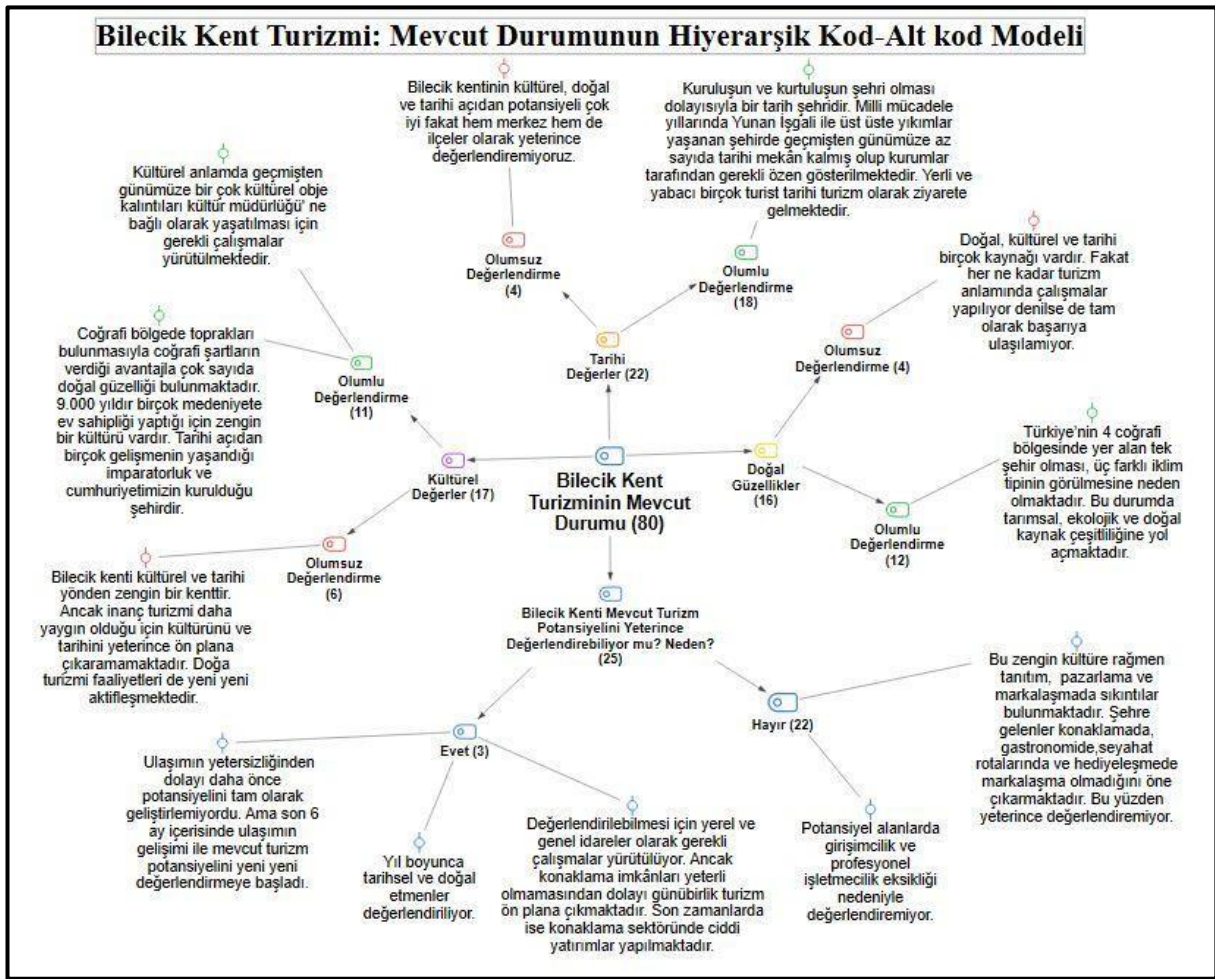
Kültürel çekicilikleri hakkında görüşler incelendiğinde; 11 görüşmeci geçmişten günümüze birçok medeniyetin kentin topraklarında yer edinmiş olmasına dayanarak zengin bir kültürel birikime sahip olduğu belirtmiş. 6 görüşmeci bu birikmiş zengin kültürün hem turizmde hem de diğer sektörlerde değerlendirme konusunda başarılı bir atılım gösterilmediği düşüncesindedir. Geriye kalan 8 görüşmeci bu konuda görüşlerini belirtmek istememiştir. Bu durumda kültürel değerlerin zamanla yok olmasına yol açabileceği gibi sadece sürdürülebilirlik çalışmalarının yetersiz kaldığını düşündürmektedir.

Doğal çekicilikleri hakkında görüşler incelendiğinde; 12 görüşmeci kentteki ve kente bağlı köylerdeki doğal güzelliklerden bahsederek bu doğal unsurların turizmde birer değer taşıdığını ifade etmiştir. 4 görüşmeci doğal unsur alanları fazla olduğunu fakat söz konusu turizmde bu doğal alanların değerlendirilmediğini ifade ederek sadece kentteki Pelitözü Göleti' de etkinliklerin yoğunlaştırıldığını dile getirmiştir. Etkinliklerin diğer alanlara da pay edilmesi gerektiği kanaatinde dirler. Geriye kalan 9 görüşmeci bu konuda görüşlerini belirtmek istememiştir. Bu durumda tek bir alana faaliyet olarak yüklenmek hem kentin diğer çekiciliklerini geri plana bırakmakta hem de aşırı yoğunluğa bağlı çevresel tahribatlar oluşturması söz konusudur.

Yapılan mülakatlarda; kentin turizmdeki mevcut durumu göz önüne alındığında, turizm potansiyelini yeteri kadar değerlendirebildiğini düşünüyor musunuz? Sorusu yönlendirilmiştir. Elde edilen verilere göre 22 görüşmeci kentin turizmde eksiklikleri nedeniyle yeteri kadar değerlendiremediğini dile getirirken, 3 kişi yeni yeni de olsa değerlendirmeye başladığını belirtmiştir.

Gerçekleştirilen mülakat görüşmelerine göre Bilecik kentinin turizmını etkileyen tespit edilen başlıca sorunlar ise altyapı ve hizmet eksiklikleri, turizm deneyimi ve çekicilikte zayıflık, alternatif turizm eksikliği, tanıtım ve pazarlama eksiklikleri, koordinasyon eksikliği, sürdürülebilirlik sorunları ve turist profili ve turizm bilinç sorunlarıdır.

Yapılan incelemelerde mekânsal kümelenmelerin planlı bir turizm rotasıyla desteklenmediği, stratejik bir yaklaşımla bütünleştirilmediği gözlemlenmiştir. Ayrıca kırsal turizm alanları ile kent arasında yeterli koordinasyon sağlanamadığı görülmektedir.

Görsel: Bilecik Kent Turizmi: Mevcut Durumunun Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

Sonuç ve Öneriler

Çalışma kapsamında elde edilen bulgular Bilecik kentinin doğal, tarihi ve kültürel kaynaklarının güçlü bir turizm temeli sunduğunu ancak bu kaynakların mekânsal uyum içinde değerlendirilmesini sağlayacak planlı ve bütünleşmiş politikaların eksik olduğunu ortaya koymaktadır. Ulaşım altyapısındaki yetersizlikler, yönlendirme sistemlerinin eksikliği, sınırlı

konaklama olanakları ve tanıtım eksiklikleri gibi yapısal sorunlar, mevcut potansiyelin yeterince değerlendirilememesine neden olmaktadır.

Bahsedilen başlıca sorun alanlarının giderilmesi sürdürülebilir bir turizm destinasyonu olması açısından büyük önem taşımaktadır. Uzun vadeli stratejik planlamaların gerçekleştirilmesi, paydaşlar arasında etkili iletişim kanallarının kurulması ve mevcut projelerin hayata geçirilmesi ile Bilecik kentinin turizmde kalkınma potansiyeli artırılabilir. Bu kapsamda kent için özgün bir marka kimliği oluşturulmalı, turizm faaliyetleri sadece tarihi alanlarla sınırlandırılmadan çeşitlendirilmelidir.

Elde edilen bulgular Bilecik kentinin turizm anlamında ekonomik bir kazanç sağlayamadığını ortaya çıkartmaktadır. Bunun nedenini bulgular kısmında ortaya konulan sorunlardır. Kente hem hak ettiği değeri verilmesi açısından hem de istihdama katkı sağlayabilmesi için; marka şehir oluşturmak, eko-turizm ve kültür turizmi odaklı gelişme göstermek, ulaşım ve dijital altyapının güçlendirmek ve kentte turistik alan yönetimi planlarının hazırlanmak gibi stratejik hedefler hayata gerçekleştirilmelidir.

Bilecik kentinde sürdürülebilir bir turizm gerçekleşmesi için; bütün kurumların iş birliği yapması, turizmin gelişimini duraksatan sorunların giderilmesi, turizm alanında planlanan projelerin hayata geçirilmesi, çevresel koruma önceliği sağlamak, eğitim ve bilinçlendirme faaliyetleri yapmak ve uzun vadeli veri temelli planlama gerçekleştirmek gereklidir.

Ayrıca Bilecik kentinde mekânsal planlama ile turizm planlamaları bütüncül şekilde ele alınmalı, kentsel turizm rotalarının oluşturulmalı ve fiziksel altyapının güçlendirilmelidir. Mekânsal faktörlerin göz önünde bulundurulduğu sürdürülebilir bir turizm planlaması hem kentin turizm potansiyelini kullanabilmesine hem de kentin doğal, tarihi ve kültürel değerlerinin daha geniş kitlelere tanıtılmasına olanak tanıyacaktır.

Kaynakça

Baykan, E. (2007). Kùltür Turizmi ve Turizmin Kùltürel Varlıklar Üzerindeki Etkileri. Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakùltesi Dergisi, (2) 30-49. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gaziticaretturizm/issue/49894/639550> (Erişim tarihi: 04.06.2025).

Emekli, G. (2014). Öğrenen Turizm Bölgeleri, Kentler ve Kent Turizmine Kuramsal Yaklaşım. Ege Coğrafya Dergisi, (20) 2 27-39. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ece/issue/4870/66889> (Erişim tarihi: 04.06.2025).

Kurt Konakoğlu, S.S. ve Kurdoğlu, B.Ç. (2020). Doğa Temelli Turizm Koridorlarının Oluşturulmasına Yönelik Bir Öneri: Amasya Kent Örneği. Turizm Akademik Dergisi, (7) 1 83-95. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/touraj/issue/54951/585447> (Erişim tarihi: 04.06.2025).

Tuna, M., Özyurt, B., Dülger, A. S., Türkmen, F. (2022). Türk Dünyasında Turizmin Ülkeler Arası İş Birliği Temelli Geliştirilmesine Yönelik Nitel Bir Araştırma. Bilig (100) 137-176. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bilig/issue/68587/1075611> (Erişim tarihi: 03.06.2025).

URL 1: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bilecik/gezilecekyer/bleck-muzesi> (Erişim tarihi: 03.06.2025).

URL 2: https://bilecik.bel.tr/sources/upload/minibus_guzergahlari.pdf (Erişim tarihi: 05.06.2025).

URL 3: <https://www.maxqda.com/tr> (Erişim tarihi: (02.06.2025).